

Dr hab. Urszula Sowina

Warszawa, 6 lipca 2010 r.

Docent w Instytucie Archeologii

i Etnologii PAN

al. Solidarności 105

00-140 Warszawa

Towarzystwo Przyjaciół Sieradza

ul. Kościuszki 5/16

98-200 SIERADZ

Szanowni Państwo,

Odpowiadając na Państwa pismo TPS/56/06/2010 z dnia 16.06. 2010 roku oraz dziękując za okazane mi zaufanie, przedstawiam poniżej swoją opinię dotyczącą najnowszych odkryć archeologicznych w na sieradzkim Rynku:

Jako historyk, a także jako badacz socjotopografii późnośredniowiecznego i wczesnonowożytnego Sieradza (U. Sowina, *Sieradz. Układ przestrzenny i społeczeństwo miasta w XV-XVI wieku*, Warszawa-Sieradz 1991) pragnę przede wszystkim wyrazić uznanie dla sieradzkich archeologów za dokonanie tak cennego odkrycia.

Niestety, w wyżej wspomnianym Państwa piśmie znalazło się zbyt mało danych o budowli, które pozwoliłyby mi na daleko idące wnioski. Przede wszystkim pragnę zapytać, jak jest ona datowana? **Jeśli rzeczywiście jest to „zabudowa z XVI wieku”, jak napisano (datując zresztą zbyt ogólnie odnaleziony obiekt) w przesłanej mi „Uchwale Zarządu TPS” z dnia 9.06.2010 r.**, można próbować identyfikować ją z tym sieradzkim ratuszem, o którego budowie w 1529 roku znalazłam wzmiankę w księdze sieradzkiej Rady Miejskiej (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, *Siradiensia Civilia Consularia* II, karta 200v-201, pod rokiem 1530 – opublikowana w łacińskim oryginale w: U. Sowina, *Sieradz...*, s. 29, przypis 17). Pisarz miejski podkreślił szczególną doniosłość tego faktu w historii miasta. Oto najważniejsze fragmenty tej zapiski w tłumaczeniu na język polski:

„Budowa ratusza. Roku Pańskiego 1529 na środku rynku sieradzkiego został wybudowany ratusz przez cieślę Jana zwanego Postawa, obywatela (sieradzkiego). Rozpoczęcie budowy nastąpiło po świętach wielkanocnych tegoż roku za panującego Najjaśniejszego króla Zygmunta, a także za czasów kanclerza królewskiego [wymieniony...], starosty sieradzkiego [wymieniony...] oraz za czasów urzędników Grodu i miasta Sieradza [wymienieni...], w tym za sławetnego Jana Parzygizy, pozostającego od 20 lat nieprzerwanie burmistrzem Sieradza oraz za rajców [wymienieni...] i za Macieja Korczaka – podwójciego i pisarza miejskiego... Oby najwyższy Bóg strzegł ów ratusz od nieszczęść”.

Jako reprezentacyjna siedziba sieradzkiej rady miejskiej, a więc władzy samorządowej, wystawiony wówczas ratusz musiał być zatem solidnym, choć drewnianym budynkiem (zbudowanym przez cieślę, a nie przez murarza). Sądząc z przesłanej mi fotografii, odsłonięty obiekt to drewniana konstrukcja zrębowa. Jak przed laty przypomniał prof. Leszek Kajzer (w recenzji z: *Architektura gotycka w Polsce*, Warszawa 1995, w: KwHKM, XLIV,3, 1996, s. 320) takie właśnie konstrukcje

wszędzie były doskonałymi budowlami, wymagającymi dużej ilości dobrego surowca, tj. drewna dobrej jakości. Jako bardziej „surowcochłonne” były one droższe od konstrukcji szkieletowych, o wiele bardziej rozpowszechnionych w europejskich późnośredniowiecznych i wczesnonowożytnych miastach.

Z najstarszej zachowanej sieradzkiej księgi sądowej (wójtowskiej) wynika, iż na Rynku Sieradza, przed 1529 r. istniał inny, wcześniejszy budynek ratusza. We wspomnianej księdze ratusz został wymieniony po raz pierwszy jeszcze w średniowieczu, bo w 1455 r. jako miejsce złożenia opłaty sądowej, a od 1466 roku - w księdze Rady miejskiej jako punkt topograficzny, względem którego określano położenie śródrynkowych domków, zbudowanych w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Jako miejsce obrad Rady miejskiej odnotowany został w 1471 r. (te wiadomości o sieradzkim ratuszu - U. Sowina, *Sieradz...*, s. 29 i 75-77),

Badania socjotopograficzne wykazały też że na sieradzkim Rynku na przełomie XV/XVI wieku, oprócz siedziby Rady z burmistrzem, znajdowały się typowe i dla innych miast zabudowania handlowe: kramy szewskie, jatki rzeźnicze oraz waga i postrzygalnia sukna, a także urządzenia wodociągowe, takie jak śródrynkowy zbiornik-rząp czy połączone z nim przewody-rury (U. Sowina, *Woda i ludzie w mieście późnośredniowiecznym i wczesnonowożytnym. Ziemia polskie z Europą w tle*, Warszawa 2009, s. 308 i in.)

Dysponując powyższymi informacjami ze źródeł pisanych o istnieniu na sieradzkim Rynku co najmniej w II połowie XV wieku całego ww. kompleksu zabudowań i urządzeń, **warto zatem dokładnie zbadać nie tylko odkrytą konstrukcję (dokładniej też ją datując), lecz także możliwie największy teren wokół niej – aż do calca.** Pozwoliłoby to:

- 1) Archeologicznie rozpoznać początki i rozwój zagospodarowania sieradzkiego Rynku, nieuchwytnie w źródłach pisanych (między XIII-wieczną lokacją a połową XV wieku), w tym czas powstania urządzeń handlowych, a także siedziby samorządowych władz miejskich.
- 2) Zlokalizować zabudowania i urządzenia znane ze wspomnianych źródeł pisanych, a przez to poznać topografię i zagospodarowanie sieradzkiego Rynku na przełomie XV/XVI wieku, czyli w okresie największego rozkwitu miasta, a także ich dalsze – nowożytne dzieje (tu wskazane byłyby równoczesne badania historyczne w XVII-XVIII-wiecznych księgach sądowych).
- 3) Bliżej określić gospodarcze funkcje tego miasta - zwłaszcza przez archeologiczne rozpoznanie wagi miejskiej (w tym rodzaju ważonych towarów) oraz postrzygalni sukna – urządzeń świadczących o rozwoju dalekosiężnego handlu w Sieradzu.

Tak kompleksowe prace mogłyby doprowadzić do tego, że Sieradz – typowe miasto w środkowoeuropejskiej sieci miejskiej – przy zbadanej już socjotopografii dla jego „okresu złotego”, stałby się jednym z bardzo nielicznych tak dobrze, bo wszechstronnie przebadanych ośrodków.

Łączę bardzo serdeczne pozdrowienia

Doc. dr hab. Urszula Sowina